

**Opiskelijan ohjaaminen työvaltaiseen
koulutukseen Kokkolan Ammattiopistossa**

Jukka Tegelberg

**Kehittämishankeraportti
Huhtikuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä Tegelberg Jukka	Julkaisun laji Kehittämishanke	
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus	
Työn nimi Opiskelijan ohjaaminen työvaltaiseen koulutukseen KAO:ssa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajankoulutus		
Työn ohjaaja Pekkarinen, Virva-Liisa		
<p>Kehittämishankkeen tarkoituksena oli palvella niin opinto-ohjaajia kuin laajennettuun työssäoppimisen ohjaukseen osallistuvia henkilöitä työpaikalla yksinkertaistamalla ohjaukseen liittyviä lomakkeita ja niiden dokumentointia. Tämä kehittämishanke jatkaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun erityisopettajakoulutukseen liittyvää kehittämishanketta, jossa mallinnettiin Kokkolan Ammattiopistoon työkoulumallia.</p> <p>Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää lomake ja tietämystä, joka soveltuu laajennettuun työssäoppimiseen siirtyvän opiskelijan ohjaamisen tarvittaviin esiselvityksiin ja niihin liittyvien perustietojen kirjaaminen.</p> <p>Kehittämishankkeen aikana haastateltiin laajennettuun työssäoppimiseen osallistuneita ohjaajia. Haastattelujen pohjalta on laadittu mahdollisimman yksinkertainen opintokortin malli Kehityshankkeessani on laadittu ohjeistus sekä opiskelijakortti joka selventää ja yksinkertaistaa opiskelua dokumentointia ja mahdollistaa nopean tiedonsaannin kaikille ohjaukseen osallistuville.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ohjaus, työvaltainen, laajennettu työssäoppiminen		
Muut tiedot		

TEACHER EDUCATION COLLEGE IN JYVÄSKYLÄ

Author Tegelberg, Jukka	Type of Publication Development project report	
	Pages 26	Language Finnish
	Confidential	
Title The Student Counselling on The job-learning-studies in Vocational Institute of Kokkola		
Degree Programme Teacher Education College, Education of Student Counselling		
Tutor Virva-Liisa Pekkarinen		
Abstract <p>Aim of the Study counseling development project is to serve study counselors and people on the job learning at work place. This development project carries on (is) the Jyväskylä Polytechnic's special needs teachers education development project.</p> <p>The main contents of the study are the skills of student moving into the spread on the job learning, the pre-accounts that include student counseling and basic information filled to the form related to the counseling.</p> <p>The development project clears out and simplifies the documentation of the student and makes quick information flow possible to everyone involved in the counseling.</p>		
Keywords Counselling, (vocational skills), study conselling, on-the-job-learning spread-on-the-job-learning, devolpment projct, students-with- spesial-needs		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	TYÖVALTAINEN KOULUTUS	6
	2.1. Työssäoppiminen	6
	2.2. Työvaltainen työssäoppiminen	7
3	OPINTO-OHJAUS	10
	3.1 Ohjausprosessi	10
	3.2 Ohjaus	11
	3.3 Erytisopetuksessa ja opinto-ohjauksessa sovellettavia lainkohtia	13
	3.2.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta N:o 630/1998	13
	3.2.2 Asetus ammatillisesta koulutuksesta 6..11.2998/811	14
	3.2.3 Asetus ammatillisesta koulutuksesta 9.12.1999/1139	15
	3.2.4.Laki ammatillisen koulutuksesta annetun lain muuttamisesta N:O 479/2003	16
	3.2.5 Muut säädökset ja ohjeet	16
4	OPINTO-OHJAUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN KAO:n TYÖVALTAISESSA KOULUTUKSESSA	18
	4.1 Opinto-ohjauksen tavoitteet KAO:ssa	18
	4.2 Opinto-ohjauksen keskeiset tehtäväalueet	19
	4.3 Opinto-ohjauksen poluttaminen opiskelun eri vaiheissa	20
	4.3.1 Ennen ammatillisten opintojen aloittamista	20
	4.3.2 Opintojen aikana	20
	4.3.3 Opiskelun aikana	21
	4.3.4 Opintojen päätösvaiheessa	21
	4.3.5 Ohjaus opintojen jälkeen	21
5	LAAJENNETTUUN TYÖSSÄOPPIMISEEN TARVITTAVAN OPISKELIJAKORTIN TYÖSTÄMINEN	22
	5.1 Laajennetun työssäoppimisen käytänteet ja opiskelun dokumentoinnin kehittämistarve	22
	5.2 Opiskelijakortin työstäminen	23
	5.3 Opiskelijakortin testaus	23
6	AJATUKSIA TULEVAAN	24
	LÄHTEET	25
	LIITTEET	26

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeen lähtökohtana on jatkaa ja laajentaa aiemmin tehtyä ammatilliseen erityisopettajakoulutukseen liittyvää kehittämishanketta (Tegelberg 2006), jossa mallinnettiin Kokkolan Ammattiopistoon työkoulumallia. Mallia sovellettiin laajennettuun työssäoppimiseen suurentuneen keskeyttämishankkeen estämiseksi. Tässä kehityshankkeessa on tarkoitus koota yhteen tärkeimpiä asioita opiskelijan ohjauksen kannalta sekä laatia seuranta varten mahdollisimman yksinkertainen opiskelijakortti.

Kehittämishankkeessa koottiin laajennetussa työssäoppimisessa toteutettavan opinto-ohjauksen tavoitteita, keskeisiä tehtäväalueita ja opinto-ohjauksen poluttamista opiskelun eri vaiheissa. Lisäksi kartoitettiin erityisopetuksessa ja opinto-ohjauksessa sovellettavia lainkohtia.

Työkoulumallin soveltamisessa laajennettuun työssäoppimiseen olen havainnut myös ohjauksen kirjauksiin ja dokumentointiin liittyä puutteita. Samansuuntaisia puutteita ovat havainneet myös työssäoppimista ohjaavat opettajat. Kehittämishankkeen aikana haastateltiin laajennettuun työssäoppimiseen osallistuneita ohjaajia. Haastattelujen pohjalta laadittiin mahdollisimman yksinkertainen ja tarkoituksenmukainen opiskelijakortti. Sitä voivat hyödyntää opinto-ohjaajat, opiskelijat ja yritykset, joissa opiskelijan laajennettu työssäoppiminen toteutetaan.

2 TYÖVALTAINEN KOULUTUS

2.1 Työssäoppiminen

Työssäoppiminen on käsitteenä kohtalaisen uusi ja sen sisältö on vielä ,ainakin alakohteisesti, vakiintumaton. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että työssä oppimisella tarkoitetaan sekä nuorten että aikuisten työelämässä tapahtuvaa ammattitaidon hankkimista ja ammatillista kasvua.

Työssä oppiminen on käsitetty myös työnantajan kustantamaksi varsinaiseen työhön liittyväksi koulutukseksi tai henkilöstön kehittämismenetelmäksi, jossa työntekijä ohjataan tarkoituksellisesti sellaisiin uusiin tehtäviin, joihin perehtyminen ja joiden suorittaminen kehittää häntä. Määritelmässä korostetaan työtehtävien muutosta työssäoppimisen edellytyksenä. (BD -koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu)

Muita käytettyjä termejä ovat työperustainen oppiminen, työstä oppiminen, työhön oppiminen, työpaikalla oppiminen ja tehtäväoppiminen. Työssäoppimisen terminologia on hieman ongelmallinen myös lähdetessä etsimään vastaavanlaista pedagogista toimintamallia muualta. Englanninkielisessä kirjallisuudessa termit *on-the-job learning*, *on-the-job training* ja *learning at the workplace* merkitsevät suurin piirtein samaa kuin työssä oppiminen.

Englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään myös termiä *work-based learning*, jolla voidaan tarkoittaa sekä työntekijöiden oppimista työpaikoillaan että opiskelijoiden koulutukseen kuuluvaa työssäoppimista, joka voi vaihdella lyhyistä työpaikkaekskursioista pitkiin työssäolojaksoihin tai opinnäytetyön tekemisestä työelämäprojekteihin. Saksankielessä käännökset voisivat olla *Lernen am Arbeitsplatz* tai *Lernen im Arbeitsprozess*.(emt.)

Yhteenkirjoitettuna työssäoppimisella tarkoitetaan koululainsäädännössä (BD-koulutuksen tutkielmaraportti 2002; Itä-Suomen työkoulukokeilu) ammatilliseen

koulutukseen kiinteästi kuuluvaa opintojen osaa. Opetushallitus (1999) määrittelee työssäoppimisen seuraavasti: *”Työssäoppimisella tarkoitetaan ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvää oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä toteutettavaa tavoitteellista ja ohjattua opiskelua aidoissa työolosuhteissa.”*

Työssäoppiminen liittyy kiinteästi tutkintoon tähtäävän koulutuksen opetussuunnitelmiin, jolloin se on tavoitteellista, suunniteltua, ohjattua ja arvioitua käytännön oppimista. Työssäoppiminen nähdään siten koulutuksen järjestämismuotona ja opiskelumenetelmänä tai - kuten emt.määrittelee – *työopetuksen menetelmänä*, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikoilla. (J. Tegelberg.Työkoulumalli Kokkolaan Ammattiopistoon, 2006)

2.2 Työvaltainen työssäoppiminen

Opiskelijoilla, joilla on vaikeuksia edistyä opinnoissa opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti, on tavallisesti vaikeuksia oman oppimis-/opiskelustrategioiden muodostamisessa. Yleisissä opetusryhmissä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaamiseen käytetään resursseja tavallisesti esimerkiksi rästitehtävien suorittamiseen. (Jari Sandholm;Työvaltainen koulutus Huittisten ammatti- ja yrittäjäopistossa. OPH 2006)

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on opiskelijan henkilökohtaisista tarpeista lähtevän ammatillisen oppimisen ja kasvun turvaaminen, jotta jokainen saisi edellytystensä mukaisen ammattipätevyyden, ja että hänellä olisi mahdollisuus työllistyä ja selviytyä elämässään. (Leena Hietalahti .OPH :n JULKAISU 2006)

Koulutuksen järjestäjälle tämä asettaa monenlaisia haasteita opetuksen ja kasvatuksen järjestämisessä. Haasteina ovat mm. opetuksen yksilöllistäminen, eriyttäminen, tukijärjestelmien kehittäminen ja verkostomainen yhteistyö.

Opiskelijat tarvitsevat räätälöityjä ratkaisuja oppimisen tueksi, mistä työvaltainen opiskelu on yksi mahdollisuus.(emt)

OPISKELIJAN MAAILMA

Sirkku Niemi. Verkostoituminen työhönvalmennuksessa – haaste yhteiselle työlle. OPH 2006

Omassa työssäni erityisammattioppilaitoksessa toimin niin ryhmänohjaajana, opettajana, opinto-ohjaajana kuin erityisopettajana. Omasta kokemuksestani voin sanoa, että suurin tuki opiskelijalle on työhönsä paneutuva ryhmänohjaaja, joka omalla ammattitaidollaan kykenee ”kuuntelemaan” työvaltaisen koulutuksen opiskelijoitaan.

Hyvä ohjaaja osaa siis kuunnella, tukea ja ohjata ohjattavaa hänen valinnoissaan.

Ohjaajan substanssiosaaminen on myös eduksi ohjaustilanteissa. Ohjaajan persoona, elämäkokemus sekä tieto-aidon käyttäminen ovat arvokkaita työvälineitä ohjaustyössä.

Työvaltaisessa opiskelumallissa opiskelija voi suorittaa ammatillisia opintoja laajennetusti työssäoppien tai työpajalla. Esim. mielenterveysongelmista kärsiville nuorille on suunniteltu räätälöityjä ratkaisuja ja paniikkihäiriöisille opiskelijoille on järjestetty mahdollisuus aloittaa opintonsa pienessä työpaikassa ja tehdä opettajille oppimistehtäviä. Opettaja käy säännöllisesti yhdessä esim. kuraattorin kanssa työpaikoilla tapaamassa nuoria, jolloin mahdollisista ongelmista keskustellaan nuoren luvalla. Periaatteessa koko tutkinto voidaan suorittaa työpaikoilla. Arvionti tapahtuu kolmikanta periaatteella ja opettaja vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen sisältö tulee toteutettua työn ja mahdollisten tehtävien kautta. (Eteläaho A. ; Oppilashuollon strategia Kp-koulutusyhtymälle, 2006)

3 OPINTO-OHJAUS

3.1 Ohjausprosessi

Oppiminen on tietoisuuden rakentamista, mutta oppimisessa on aina myös tiedostamattoman tiedon osuus. Tietoisuus tarkoittaa kaikkien niiden tietojen kokonaisuutta, jotka ihmisellä on sillä hetkellä hallussaan. Ohjattavan tiedostamisprosessi etenee reflektiivisen ohjauksen avulla tiedostamiseen ja ymmärtämiseen. (Ojanen 2000, 140–160.)

Ohjausteorian tehtävänä on kuvata monitasoisesti ohjaussuhdetta eli sitä, mitä tapahtuu aidossa, kohtaavassa vuorovaikutuksessa ohjaajan ja ohjattavan välillä. Edistyksekkään kasvatuksen ja ohjauksen pääajatus on inhimillinen kokemus ja kyky oppia käyttämään kokemusta hyväksi oppimisessa. Tieto ei ole irrotettavissa elämäkokemuksesta ja se saa pätevyytensä siitä, missä määrin se voidaan integroida oppijan kokemukseen. Opiskelijat eivät välttämättä opi kokemuksestaan vaan merkityksistä, joita he antavat kokemukselleen. (SUOMEN HARJOITTELUKOULUJEN VUOSIKIRJA N:O 1 ;Toim. Sirkelä R, 2003)

Konstruktivistiseen oppimiseen vaikuttavat paitsi vastaanotettu tieto ennen kaikkea oppijan aikaisemmat kokemukset, hänen mielikuvansa ja ennako-olettamuksensa asioista sekä laajemmin: hänen käsityksensä maailmasta sekä metakognitiiviset kykynsä eli tietonsa omasta ajattelusta ja muistista Keskeisimmäksi konstruktivistisessä tietämisessä muodostuu niin sanottu metatieto, joka merkitsee sellaisten olettamusten arvostamista, joita ei voi tieteellisesti todistaa. Niitä ohjaavat arvovalinnat. Konstruktivismi saa aikaan asioiden ja ilmiöiden ymmärtämistä. (Ojanen 2000, 39–47.)

Kokemuksellisen ohjauksen pääteoreetikko Dewey totesi jo 1950-luvulla, että kaikki aito oppiminen tulee kokemuksen kautta. Tieto ei ole irrotettavissa elämän kokemuksesta. Tiedon on vain tultava tiedostetuksi, jolloin oppiminen ja persoonallinen kehittyminen yhdistyvät. (Ojanen 2000)

Ohjausprosessin pedagogista etenemistä voidaan kuvata Kolbin (1984) teoreettista mallia mukaillen vaiheittain seuraavasti:

1. *Kokemuksen muisteluakti*. Ohjaajan tehtävä on rohkaista välittömän kokemuksen ja aistielämyksen tavoittamista ja ehdottomasti välttää kaikenlaista arvostelua. Aluksi käydään tapahtumaa läpi kronologisesti. Siten alkavat nousta esille tietyt yksityiskohdat, joihin palataan uudelleen ja uudelleen. Tässä vaiheessa tuotetaan aineistoa mieleen palautettavaksi ja prosessoitavaksi myöhemmässä reflektiovaiheessa. Persoonallisesti merkittävän kokemuksen kertominen vuorovaikutuksessa toisten kanssa tuottaa uudenlaista löytämisen ja keksimisen prosessia.
2. *Pohtimisvaihe*. Reflektiivisessä vaiheessa palataan kokemuksen herättämiin tunteisiin ja ajatuksiin.
3. *Uudelleenarvioinnin vaihe*. Tässä vaiheessa assosioimalla liitetään uutta tietoa jo tunnettuun. Lisäksi tutkitaan, mikä tieto on merkityksellistä.
4. *Tiedon testaamis- ja toteuttamisvaihe* tapahtuu käytännön tasolla ennen uuden tiedon omaksumista. Kun on yhdistetty kokemuksen tunteet ja uudet ideat olemassa olevaan tietoon, niistä on tehtävä johtopäätöksiä ja niitä on kokeiltava käytännössä. Vasta sitten kun uudet ideat integroituvat osaksi omaa arvomaailmaa, yksilössä tapahtuu merkitysperspektiivin muutos käyttäytymisen tasolla. (Ojanen 2000, 113–130.)

3.2 Ohjaus

Lerkkanen määrittelee ohjauksen (2002, 46-47) viralliseksi ja luottamukselliseksi laaja-alaiseksi elämän suunnittelun ja kulttuuristen polkujen rakentamisen menetelmäksi. Lyhyesti, ohjauksella pitäisi saada ”selkeyttä asioihin”. Ohjauksessa tulee huomioida asiakaskeskeisyys, huolenpito, lohdutus ja toivon tarjoaminen. Ohjauksessa on tavoitteena luoda mahdollisuuksia eikä antaa neuvoja.

Ohjauksen ei saa olla (Salo 2002);

- holhoamista,
- valmiiden vastausten antamista,
- toisten puolesta tekemistä tai
- pomottamista.

Ohjaajan ei tule tehdä ohjattavan puolesta päätöksiä, eikä yrittää johdatella ohjattavaa kysymyksillään, vaan olla tukena ja kannustamassa ohjattavaa oikeaan suuntaan, ohjattavan valintojen suuntaan. Ohjaus ei saa myöskään ole terapiaa. (Lerkkanen 2002, 46 - 47)

Ohjaus onkin siis (Salo 2002);

- tukemista, kannustamista ja rohkaisemista
- suunnannäyttämistä, kuuntelemista, kyselemistä ja keskustelemista
- johdattelua ajattelemaan ja tekemään itse, tietoa panttaamatta.

Ohjauksen tehtävänä on lisäksi auttaa opiskelijaa tunnistamaan itselleen merkityksellisiä kiinnostuksia ja auttaa häntä kytkemään niitä itsensä kehittämiseen, opiskeluun ja työhön. (Lerkkanen 2002)

Aikaresursseista johtuen, tämä etenkin ammatillisella toiselle asteella, opinto-ohjauksen perinteiset päätehtävät ovat kuitenkin neuvonta ja ohjaus.

Ohjausmenetelminä käytetään henkilökohtaista ohjausta sekä itsepalveluperiaatteella toteutettavaa ohjausta.

(KPEDU; Opinto-ohjaussuunnitelma , 2006)

Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan elämähallintataitoja, itsetuntemusta ja itseluottamusta toimimalla luonnollisessa työympäristössä. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus korostuu, koska opiskelijat ovat enimmäkseen nuoria ja opiskelu ajoittuu heidän elämässään vaiheeseen, jossa identiteetti-kehitys ja itsenäistyminen ovat ajankohtaisia. (emt)

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on perehdyttää opiskelija uuteen opiskeluympäristöön sekä avustaa häntä opiskelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyössä työpaikkaohjaajan ja yrityksen kanssa. Oppimisen ja opiskelun ohjaus on yhteydessä opetukseen ja oppimistavoitteisiin pääsemiseen.

Ammatillisen suuntautumisen ohjauksen tavoitteena on tukea yksilöllisiä koulutus- ja uravalintapolkuja ja näin edistää opintojen jälkeistä työllistymistä. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus sisältää monenlaisia tehtäviä henkilökohtaisesta uraohjauksesta koulutuksen markkinointiin ja opiskelijavalintaan. Yhteisenä tavoitteena on tukea opiskelijaa löytämään juuri hänelle sopiva työssäoppimisympäristö.

3.3 Erityisopetuksessa ja opinto-ohjauksessa sovellettavia lainkohtia

Ammattikoulutuslain (L630/1998) mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta (§ 29).

Ammattikouluasetuksen (A 811/19998) mukaan opetussuunnitelmiin tulee sisältyä muiden opintojen ohella opinto-ohjausta. Opiskelijalle annettava opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta (§2 ja 4).

3.3.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta N:o 630/1998

20 § Erityisopetus

”Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Asianomainen ministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä,

erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään. ”

21 § Erityiset opetusjärjestelyt

”Opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 2) tutkinnon sisältämien opintojen suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
- 3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.”

29 § Opinto-ohjaus

”Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta”

3.2.2 Asetus ammatillisesta koulutuksesta 6.11.1998/811

2 § ja 4 §

”Opiskelijalle annettava opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta.”

8 § Erityisopetus

”Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua erityisopetusta saavan opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevasta kirjallisesta suunnitelmasta tulee ilmetä:

- 1) suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelman tai näyttötutkinnon perusteet ja tutkinnon laajuus sekä opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma;
- 2) millä edellä mainitun lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetulla perusteella opiskelijan opetus annetaan erityisopetuksena;
- 3) mitä edellä mainitun lain 20 §:n 1 momentissa ja 38 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskelun edellyttämiä erityisiä opetus- ja oppilashuoltopalveluja opetuksessa ja sen yhteydessä annetaan; sekä
- 4) mitä muita henkilökohtaisia palvelu- ja tukitoimia opiskelija saa.

Jos opiskelijalle annetaan erityisopetuksen yhteydessä valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta, noudatetaan mitä 1 momentissa säädetään. Erityisopetuksessa opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa.

Erityisopetuksena ei pidetä tukiopetusta, joka annetaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumishäiriöitä. ”

3.2.3 Asetus ammatillisesta koulutuksesta 9.12.1999/1139

8 a § Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

”Valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa, erityisten syiden perusteella koulutuksen laajuus voi olla kuitenkin enintään 80 opintoviikkoa. Koulutuksen tavoitteena on valmentaa ja kuntouttaa ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä varten.

Jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 40 ja enintään 120 opintoviikkoa. Koulutuksen tavoitteena on tällöin valmentaa ja kuntouttaa työhön ja itsenäiseen elämään.

Valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa tulee noudattaa opetushallituksen vahvistamia opetussuunnitelman perusteita.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20 §:n mukaan vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksessa voidaan poiketa lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään.”

3.2.4 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta N:o 479/2003

14 § Opetussuunnitelma

”Opetussuunnitelma tulee, siltä osin kuin sen perusteista säädetään 13 §:n 3 momentissa, laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon järjestämistavasta.”

38 § Opintososiaaliset edut erityisopetuksessa

”Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.”

44 § Muutoksenhaku (15.7.2005/601)

”Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelijan erottamista opiskelija-asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintakäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

opiskelijaksi ottamista;

20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;

21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;

30 §:ssä säädettyä opintojen hyväksilukemista;

31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä

32 §:ssä säädettyä opiskeluoikeuden menettämistä.”

3.2.5 Muut säädökset ja ohjeet

Erityisopetusta järjestettäessä noudatetaan OPH:n antamia opetussuunnitelman perusteita, Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymän toimintasääntöä sekä oppilaitoskohtaista opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelma sisältää ohjaussuunnitelman, työssäoppimissuunnitelman ja ammattiosaamisen näyttösuunnitelman.

Opiskelijaa koskevan tiedon siirtämisessä noudatetaan lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. (Ryhmänohjaajan käsikirja, KAO, 2008, Liitteet)

4 OPINTO-OHJAUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTTAMINEN KAO:n TYÖVALTAISESSA KOULUTUKSESSA

4.1 Opinto-ohjauksen tavoitteet KAO:ssa

Opinto-ohjauksen tavoitteet koskevat perustutkinto-opiskelijoiden ohjausta ja ohjeistuksen pohjalta tehdään alakohtaiset, yksilölliset ohjaussuunnitelmat eri koulutusohjelmia varten.

Opinto-ohjaus tulee toteuttaa siten, että opiskelija

- tutustuu työpaikkaohjaajaan ennen opiskelun alkua työpaikalla
- saa riittävästi tietoa työvaltaisen opiskelun suorittamismahdollisuuksista ennen sen aloitusta ja sen aikana
- osaa toimia ohjattuna yrityksessä ja/tai työsalissa
- tietää tutkintoonsa sisältyvät opinnot ja valinnaisuudet
- saa tietoa ja kokemusta yrittäjyydestä
- tutustuu ja saa mahdollisuuden kansainvälisiin kontakteihin, opiskeluun ja työhön
- saa tukea opiskeluunsa ja elämäänsä mahdollisesti liittyvissä ongelmissa.

Tutkintoon tulee sisällyttää vähintään 1,5 opintoviikkoa henkilökohtaista oppilaan ohjausta. Jokaisella opiskelijalla tulee olla oikeus saada myös muuta tarpeellista opintoihin liittyvää ohjausta.

Oppilaitoksen on huolehdittava erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia, poissaoloja työssäoppimispaikalla tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia laajennetun työssäoppimisen aikana. Opiskelijalle on laadittava valintojensa mukaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma HOPS ja HOJKS

Opinto-ohjauksen onnistumiseksi tulee tehdä oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä, yhteistyötä opiskelijoiden ja heidän kotiensa kanssa, eri oppilaitosten välillä sekä oppilaitosten ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

Ammatillisten oppilaitosten tulee kehittää ura- ja rekrytointipalvelujaan yhteistyössä työvoimatoimistojen ja elinkeinoelämän kanssa, edistää opiskelijoiden työllistymistä ja jatkokoulutukseen pääsemistä

(Sipilä K. 2006. K-P KY:n OPINTO-OHJAUSSUUNNITELMA.)

4.2 Opinto-ohjauksen keskeiset tehtäväalueet työvaltaisessa ohjauksessa KAO:ssa

Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan elämännhallintataitoja, itsetuntemusta ja itseluottamusta.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on perehdyttää opiskelija uuteen opiskeluympäristöön sekä avustaa häntä opiskelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Ammatillisen suuntautumisen ohjauksen tavoitteena on tukea yksilöllisiä koulutus- ja uravalintapolkuja ja sillä tavoin edistää opintojen jälkeistä työllistymistä tai jatko-opintoihin hakeutumista.

4.3 Opinto-ohjaus opiskelun poluttamisen eri vaiheissa.

Poluttamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä oikean ja riittävän tuen sekä ohjauksen tarjoamista kunkin opiskelijan henkilökohtaisia tarpeita vastaavaksi. Lisäksi poluttamisen haasteena on ottaa huomioon yksilön kehityskaari ja suunnitella sitä tukevat ja vahvistavat toimenpiteet.

1. ennen opintojen alkua 2. opintojen alkaessa 3. opiskelun aikana 4. opintojen päättövaiheessa 5. opintojen jälkeen
--

Kuvio 1. Opinto-ohjauksen jäsenyyksiä (Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? OPH 2005)

4.3.1 Ennen ammatillisten opintojen aloittamista

Peruskoulussa opiskelijaa ohjataan jatko-opintoihin liittyvissä valinnoissa. Opinto-ohjaajien tiivis yhteistyö peruskoulun oppilaanohjaajien kanssa mahdollistaa asioiden kysymisen ja tarkistamisen nopeasti jo tuolloin ja työvaltaisen opiskelun mahdollisuudet voidaan näin huomioida ennakkoon. (K-P KY. 2006. Opinto-ohjaussuunnitelma.)

Saattaen vaihto palaverissa ja opiskelun alussa saatavilla nivelvaiheen opiskelijatiedoilla on merkitystä sekä henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksessa että oppimisen ja opiskelun ohjauksessa. Aiempi tieto opiskelusta on pohjana suunniteltaessa yksilöllisiä tuen ja ohjauksen muotoja.

4.3.2 Opintojen aloitusvaihe

HOPS:iin kirjataan mahdolliset näytöt ja niihin liittyvät asiat. Työpaikkaohjaan ja vastuullisen opettajan yhteistyö on ensisijaisen tärkeää.

Luokanvalvojan/ryhmänohjaajan mukanaolo korostuu alkuvaiheen opiskelussa sekä opintoihin orientoimisessa että ohjaustarpeen arvioimisessa. Luokanvalvoja/ryhmänohjaaja osallistuu myös henkilökohtaisten opetuksen järjestämistä koskevien suunnitelmien (HOJKS) laatimiseen. Työssäoppimispaikan mahdollisuudet ja TPO:n rooli korostuvat ja valintojen merkitys ja seuraukset ammatillisen suuntautumisen kannalta on huomioitava mahdollisuuksien mukaan. Työpaikkaohjaajan tuki opintojen alkuvaiheessa on tärkeä.

Opintojen alkuvaiheeseen opettajien tueksi suunniteltu Ammattia oppimaan-orientaatiokurssi löytyy osoitteesta <http://luotsiasema.kpedu.fi>. (K-P KY. 2006. Opinto-ohjaussunnitelma.)

4.3.3 Opiskelun aikana

Opiskelija tarvitsee TO -jakson kuluessa palautetta opintojensa etenemisestä. Arvioinnin tavoitteena on antaa opiskelijalle tietoa opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta ja lisätä opiskelijan itsearviointitaitoja. Ryhmänohjaaja/ luokanvalvoja käy säännöllisesti HOPS keskustelun opiskelijoidensa kanssa. (emt)

4.3.4 Opintojen päättövaiheessa

Työvoimatoimistojen kanssa jatketaan yhteistyötä siten, että kaikille valmistuville opiskelijoille järjestetään mahdollisuus tavata oman toimialansa työvoimaneuvoja joko oppilaitoksessa tai työvoimatoimistossa. Erityistä tukea tarvitsevista pidetään työvoimahallinnon kanssa yhteinen palaveri. (emt)

4.3.5 Ohjaus opintojen jälkeen

Koulutuksen järjestäjä pitää yhteyttä yrityksiin ja työelämän edustajiin. Tutkinnon suorittaneet voivat käydä kertomassa työhön sijoittumisesta, työstään tai jatko-opinnoistaan mm. ryhmänohjaajilleen. Valmistuneiden sijoittumista työelämään seurataan kyselyjen avulla yhteistyössä työvoimahallinnon kanssa.(emt)

5 LAAJENNETTUUN TYÖSSÄOPPIMISEEN TARVITTAVAN OPISKELIJAKORTIN TYÖSTÄMINEN

5.1. Laajennetun työssäoppimisen käytänteitä ja opiskelun dokumentoinnin kehittämistarve

Koulutusyhtymän opinto-ohjaajilla on kirjava käytäntö, kuinka laajennettuun työssäoppimiseen ohjataan. Yleisimmin opiskelija ohjataan laajennettuun työssäoppimiseen vasta sitten, kun hänen normaali opiskelunsa ei ole mennyt suunnitelmien (HOPS) mukaan. Yleisimmin yhteydenotto kuitenkin tulee ryhmänohjaajan puolelta.

Koulutusyhtymän tietohallintoverkossa on työssäoppimista varten paljon tietoa, mutta se ei ole kaikkien asianomaisten välittömässä käytössä. OPH:lla on eri hankkeitten kautta erilaisia malleja työssäoppimisen kirjaamisiin, mutta yksinkertaista lomaketta ei ole saatavilla, ei ainakaan laajennettuun työssäoppimiseen.

5.2. Opiskelijakortin työstäminen

Laajennettua työssäoppimista ohjaaville opettajille tekemissäni haastatteluissa ilmeni, että selkeän ja yksinkertaisen lomakkeen tekemiselle olisi tarvetta. Tärkeimmäksi käyttäjäkunnaksi haastateltavat epäilivät kuitenkin ryhmänohjaajia, mutta tiedon vierittäminen opinto-ohjaajillekin todettiin erittäin tärkeäksi. Lomake olisi oltava korkeintaan yhden A4:n kokoinen ja sen sisältö tulisi olla mahdollisimman yksiselitteinen. Kaikkien lukijoiden on ymmärrettävä sen sisältö, jotta vältettäisiin tavanomaiset väärinymmärrykset ja tulkinnat jäisivät pois. Myös lomakkeen sisällön olisi oltava selkokielineen. Edellä mainitut asiat huomioiden tein lomakkeen, joka sai nimen ”OPISKELIJAKORTTI laajennetussa työssäoppimisessa”.

5.2 Opiskelijakortin testaus

Opiskelijakortin laaja testaus tapahtuu syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana, kun yhtymän Vipuvoima-hanke käynnistyy täydessä laajuudessaan. Itse olen testannut lomaketta viidellä opiskelijalla, jotka ovat Oma polku hankkeessa mukana. Oma polku hankkeen tavoitteena on, että opiskelijat saavat opintonsa loppuun työssä-oppimalla, joten lomake ei varsinaisesti ole tähän hankkeeseen parhaiten sopiva.

Itselleni opiskelijakortti (LIITE 1) on helpottanut joskus sekavaa kirjanpitoa. Löydän helposti nyt lomakkeen myös PC:ltä ja saan opiskelijan perustiedot, työpaikan yhteystiedot ja muut työssäoppimisen keskeiset asiat kirjattua yhteen lomakkeeseen. Lisäksi tietojen siirto on nopeaa ja kaikilla asianosaisilla on samat, kaikille avoimet ja sallitut tiedot käytettävissä.

6. AJATUKSIA TULEVAAN

Työvaltaisen koulutuksen opinto-ohjauksessa on edelleenkin selkeitä puutteita. Ohjausta ei suunnitella ja toteuteta KAO:ssa pedagogisin perustein, kokonaisvaltaisesti. Ohjauskysymykset pitäisi huomioida jo OPS:ia laadittaessa ja pedagogisia resursseja jaettaessa. Opinto-ohjaus on liian monen ohjaajan yhteistyötä, jolloin ohjattavan tarpeet väkisinkin hämärtyvät.

Tällä hetkellä on menossa suuri OPS uudistusvaihe ammatillisella toisella asteella. Eri koulutusohjelmissa, kuten myös perustutkinnoissa, vallitsee käytänteiden kirjo, etenkin nyt kun ollaan laatimassa uusia suunnitelmia. Suunnitelmat otetaan myös käyttöön vaiheittain, jolloin osastojen välilläkin on suuria eroja. Lisäksi arviointi asteikot muuttuvat syksyllä 2009 kaikilla koulutusaloilla kaikissa tutkinnoissa.

Ennakoiva, sisältöihin ja opiskelun kokonaisuuteen keskittyvässä suunnitelmassa olisi huomioitava relevantit ohjauksen yhteistyötahot ja mietittävä heidän kanssaan mm. työnjakoa, tiedonkulkua, erilaisten ohjaustoimintojen aikatauluttamista (esim. uraohjauksen ajoittaminen opintopolun aikana) ja vastuita. Yksittäiselle opiskelijalle pitäisi tarjota ohjausta yksilöllisten tarpeiden mukaisesti – ei ylhäältä ohjeistettuna.

Jatkossa olisikin pureuduttava myös kehittämään mahdollisimman yksinkertaisia lomakeratkaisuja mm. työssäoppimispaikoille, jossa työoppimispaikan mahdollisuudet, toiveet jne. saatettaisiin yksinkertaiseen muotoon ja tietenkin oppilaitosten tietoon.

Eriyistä tukea ja ohjausta tarvitsevia on yhä enemmän ja heidän ohjaustarpeiden kirjo entistä laajempi. Siksi toivoisinkin opinto-ohjaukseen lisäkoulutusta sekä selkeitä eri suuntautumismahdollisuuksiin räätälöityjä jatko-opiskelumahdollisuuksia. On vaarana, että opinto-ohjaus, siis opiskelijan varsinainen ohjaustyö jää taka-alalle ja ohjaajien, opojen, työskentely suuntautuu erilaisten koulutuksen järjestäjää palvelevien töiden tekemiseen.

LÄHTEET

Ryhmänohjaajan käsikirja, KAO, 2008, Liitteet

"Aikaa, huomiota ja kunnioitusta"; KESKI-POHJANMAAN KOULUTUSYHTYMÄN OPINTO-OHJAUSSUUNNITELMA ,2006

Ojanen S., Ohjauksesta oivallukseen –ohjausteorian kehittelyä.140–160. 2000

SUOMEN HARJOITTELUKOULUJEN VUOSIKIRJA N:O 1 ;Toim. Silkelä R, 2003.

Sirkku Niemi. Verkostoituminen työhön valmennuksessa – haaste yhteiselle työlle. OPH 2006.

Jari Sandholm; Työvaltainen koulutus Huittisten ammatti- ja yrittäjäopistossa. OPH 2006

Leena Hietalahti .OPH :n JULKAISU 2006

Lerkkanen. J. (2002) Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 14. Jyväskylä.

Salo, J. 2002. Ohjauspalaveri 22.2.2002. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu.

Sähkötekniikka. Viitattu 28.3.2008.

Tegelberg J. 2006. Työkoulumalli Kokkolan Ammattiopistoon. Kehittämishanke raportti .Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Eteläaho A. ; Oppilashuollon strategia Kp - koulutusyhtymälle, 2006)

<http://www.jyu.fi/opiskelu/ohjaus/>

<http://www.ee.lut.fi/static/staff/Jussi.Salo/portfolio/html/ohjauspalaveri220202.pdf>

Liite 1.

OPISKELIJAKORTTI laajennetussa työssäoppimisessa:

OPISKELIJA (Oppilaitos JA LUOKKA)		
TUTKINTO JA KOULUTUSOHJELMA (opintojen aloitusvuosi)		
TYÖSSÄOPPIMISEN AIKANA OPPILAS TEKEE		
TYÖSSÄOPPIMISPAIKKA (Puhelin)		
TYÖPAIKKAOHJAAJA (Puhelin)		
NÄYTÖT (Tutkinnon osa, ov)		
OSANÄYTÖT (Tutkinnon osa, ov)		
Erityistä huomioitavaa (OPPILASHUOLTO jne.)		
Erityistä huomioitavaa (TYÖPAIKALLA)		
SOPIMUKSET OK		
muuta		
OPETTAJA puh. ja @	OPO puh. ja @	Kaveri puh.